

Lieta C-81/21

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar
Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2021. gada 9. februāris

Iesniedzējtiesa:

Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (Polija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2020. gada 27. oktobris

Prasītāji:

B.S.

W.S.

Atbildētājs:

M.

Pamatlietas priekšmets

Prasītāji lūdz to labā no atbildētāja piedzīt naudas summu ar nokavējuma procentiem, ko kredīta atmaksas ietvaros tas nepamatoti ir saņēmis kā kredīta pamatsummas atmaksu, sakarā ar negodīgu līguma noteikumu iekļaušanu hipotekārā kredītlīgumā, kas izteikts Šveices frankos (CHF).

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Savienības tiesību, it īpaši Padomes Direktīvas 93/13/EEK 6. panta 1. punkta un 7. panta 1. punkta interpretācija; LESD 267. pants

Prejudiciālie jautājumi

1. Vai Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts ir

jāinterpretē tādējādi, ka tiem ir pretrunā tāda valsts tiesiskā regulējuma interpretācija tiesā, saskaņā ar kuru pēc līguma noteikuma negodīgā rakstura konstatēšanas, kas neizraisa līguma spēkā neesamību, tiesa var aizstāt to ar dispozitīvu valsts tiesību normu?

2. Vai Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem ir pretrunā tāda valsts tiesiskā regulējuma interpretācija tiesā, saskaņā ar kuru pēc līguma noteikuma negodīga rakstura konstatēšanas, kas izraisa līguma spēkā neesamību, tiesa var to aizstāt ar dispozitīvu valsts tiesību normu, lai novērstu līguma spēkā neesamību, lai gan patērētājs piekrīt līguma spēkā neesamības atzīšanai?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Padomes Direktīva 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos: divdesmit pirmais un divdesmit ceturtais apsvērums, 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts

Atbilstošās valsts tiesību normas

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny [1964. gada 23. aprīļa likums, Civillkodekss] (Dz.U. Nr. 16, 93. pozīcija, ar grozījumiem), turpmāk tekstā – “k.c.”.

Patērētājs ir jebkura fiziska personu, kura noslēdz tiesisku darījumu ar komersantu nolūkā, kas nav saistīts ar tās komercdarbību vai – attiecīgi – profesionālo darbību (22.¹ pants).

§ 1. Ievērojot likumā paredzētos izņēmumus, Polijas Republikā saistības naudā var būt izteiktas tikai Polijas valūtā (358. pants redakcijā, kas bija spēkā līdz 2009. gada 23. janvārim).

§ 1. Ja saistības priekšmets ir naudas summa ārvalsts valūtā, parādnieks samaksu var izpildīt Polijas valūtā, ja vien likums, tiesas nolēmums, kas ir saistības avots, vai tiesisks darījums nenosaka saistības izpildi ārvalsts valūtā. § 2. Ārvalstu valūtas vērtību nosaka pēc Polijas Nacionālās bankas publicētā vidējā valūtas maiņas kursa dienā, kad prasījums ir izpildāms, ja vien likums, tiesas nolēmums vai tiesisks darījums neparedz citādi. Parādnieka nokavējuma gadījumā kreditors var pieprasīt izpildīt saistību Polijas valūtā atbilstoši Polijas Nacionālās bankas publicētā vidējā valūtas maiņas kursam dienā, kura tiek veikta samaksa (358. pants redakcijā, kas ir spēkā no 2009. gada 24. janvāra).

§ 1. Patērētāju līguma noteikumi, kuri nav individuāli saskaņoti, patērētājam nav saistoši, ja tie nosaka tā tiesības un pienākumus pretēji labiem tikumiem, acīmredzami neievērojot tā intereses (negodīgi līguma noteikumi). Tas neattiecas

uz noteikumiem, kuros ir noteikti pušu pamatpienākumi, tostarp cena vai atlīdzība, ja tie ir formulēti nepārprotami. § 2. Ja kāds līguma noteikums patērētājam nav saistošs saskaņā ar 1. punktu, pārējā daļā līgums turpina būt pusēm saistošs. § 3. Individuāli nav saskaņoti tie līguma noteikumi, kuru saturu patērētājs nevarēja faktiski ietekmēt. Runa ir īpaši par līguma noteikumiem, kas pārņemti no standarta līguma, ko līgumslēdzējs ir piedāvājis patērētājam. § 4. Pienākums pierādīt, ka noteikums tika apspriests individuāli, ir tai pusei, kura uz to atsaucas (385.¹ pants).

Līguma noteikumu saderība ar labiem tikumiem tiek novērtēta attiecībā uz situāciju līguma slēgšanas brīdī, ņemot vērā tā saturu, tā noslēgšanas apstākļus, kā arī citus līgumus, kas ir saistīti ar līgumu, kurā ir tie noteikumi, kas tiek novērtēti (385.² pants).

Tam, kurš bez tiesiska pamata uz citas personas rēķina ir guvis materiālu labumu, ir pienākums izdot labumu natūrā, bet, ja tas nav iespējams, atmaksāt tā vērtību (405. pants).

§ 1. Iepriekšējie panti ir piemērojami it īpaši izpildītai saistībai. § 2. Saistība ir nepamatoti izpildīta, ja tam, kas to izpildīja, vispār nebija pienākuma to izpildīt vai nebija tāda pienākuma attiecībā uz personu, kura saņēma izpildījumu, vai saistības izpildes pamats vairs nepastāv, nav sasniegts saistības mērķis, vai tiesisks darījums, ar kuru uzliek pienākumu izpildīt saistību, bija spēkā neesoša un nekļuva spēkā esoša pēc saistības izpildes (410. pants).

Faktu un tiesvedības kopsavilkums

- 1 2009. gadā procesa puses uz 360 mēnešiem noslēdza hipotekāro kredīta līgumu, kas izteikts CHF, kurš bija atmaksājams vienādos pamatkapitāla maksājumos un ar mainīgu procentu likmi atbilstoši LIBOR 3M bāzes likmei, kas palielināta par noteiktu bankas uzcenojumu 7,20 % apmērā (9. punkta 1. un 2. daļa). Aizņēmējs apņēmas atmaksāt aizdevumu ar procentiem ikmēneša maksājumos saskaņā ar termiņiem un summām, kas norādītas atmaksas grafikā. Pamatsumma un procenti tika maksāti zlotos pēc tam, kad tie tika konvertēti saskaņā ar bankas valūtas pārdošanas tabulu, kas bija publicēta atmaksas dienā (10. punkta 5. daļa). 2012. gada 8. februārī līgumslēdzēji noslēdza kredītlīguma pielikumu, ar ko atļāva prasītājiem atmaksāt aizdevumu tieši CHF. Līdz 2020. gada 12. janvārim prasītāji atbildētājam samaksāja pamatkapitāla summu 219 169,44 PLN apmērā. Ja pieņemtu, ka līgumslēdzējiem nebija saistoša kredītlīguma 10. punkta 5. daļa un 12. punkta 5. daļa un vienlaicīgi bija saistoši pārējie līguma noteikumi, aizdevuma maksājumu summa tajā laikā būtu par 43 749,97 PLN mazāka. Savukārt, ja pieņemtu, ka aizdevuma summa un maksājumi bija konvertēti saskaņā ar Polijas Nacionālās bankas vidējo kursu, aizdevuma atmaksas summa tajā laikā būtu par 2 813,45 PLN un 2 369,79 CHF mazāka nekā prasītāju samaksātā summa.

- 2 Prasības pieteikumā prasītāji lūdza to labā no atbildētāja piedzīt summu 37 866,11 PLN un 5 358,10 CHF apmērā ar nokavējuma procentiem par pamatsummas un procentu maksājumu ekvivalentu, ko laikā no 2010. gada 14. jūnija līdz 2012. gada 12. decembrim atbildētājs saņēma, pamatojoties uz 2009. 3. februāra kredīta līgumu, kas satur negodīgus līguma noteikumus, kā sekas ir šī līguma spēka neesamība, savukārt gadījumā, ja tiesa konstatēs, ka kredīta līguma negodīgie noteikumi neizraisa tā spēkā neesamību, prasītāji lūdza to labā piedzīt summu 44 976,66 PLN apmērā par pamatkapitāla un procentu pārmaksāto maksājumu ekvivalentu. Atbildētājs lūdza prasību noraidīt. Tiesas sēdē pēc prasītāju informēšanas par kredīta līguma spēkā neesamības sekām prasītāji apliecināja, ka saprot šī līguma spēkā neesamības tiesiskās un finansiālās sekas un tām piekrīt.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 3 Prasītāji, kas ir patērētāji, apstrīd kredīta līguma noteikumus, kas nav individuāli ar tiem saskaņoti, par aizdevuma summas un maksājuma konversiju saskaņā ar atbildētāja noteikto ārvalsts valūtas maiņas kursu. Tie uzskata, ka šie noteikumi esot aizgūti no bankas izmantotā standartlīguma.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma izklāsts

- 4 Analizējot šo noteikumu negodīgo raksturu, iesniedzējtiesa sākumā atsauca uz Tiesas 2009. gada 3. oktobra spriedumu (C-260/18, *Dziubak*), saskaņā ar kuru Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tas, ka līguma trūkumi, ko izraisījusi tajā ietverta negodīgo noteikumu atcelšana, tiek novērsti, pamatojoties tikai uz vispārējām valsts tiesību normām, kurās ir paredzēts, ka šajā tiesību aktā noteiktās sekas tiek papildinātas tostarp ar no taisnīguma principa vai paražām izrietošām sekām, kas nav ne dispozitīvas tiesību normas, ne tādas, kas ir piemērojamas, ja līgumslēdzējas puses par to vienojas.
- 5 Attiecībā uz tā dēvētajiem konversijas noteikumiem iesniedzējtiesa atsauca uz viedokli, ko *Sąd Okręgowy w Warszawie* [Varšavas apgabaltiesa] izteica saistībā ar *k.c.* 358. pantu jaunajā redakcijā, atbilstoši kuram indeksācijas noteikumu negodīgā rakstura sekas var būt visa līguma vai noteikumu daļas spēkā neesamība, ja bez negodīgajiem indeksācijas noteikumiem līgums ir izpildāms kredītlīguma pušu sākotnēji paredzētajā veidā. Noteikumi, kas ir atzīti par negodīgiem, ir jāatceļ daļā, kurā tie ir nepieļaujami. Indeksācijas noteikumu daļas atzīšanai par negodīgiem nav jānozīmē, ka apstrīdams ir viss aprakstītais valorizācijas mehānisms. Aizdevuma indeksācijas mehānisms būtībā ir *k.c.* 358.¹ panta 2. punktā paredzētais līguma valorizācijas noteikums, kas nosaka saistību vērtību citā, nevis Polijas valūtā ¹. Sakarā ar šajā lietā analizētā kredīta līguma noslēgšanu

¹ Skat. spriedums, *Sąd Okręgowy w Warszawie*, 2020. gada 6. februāris, XXVII Ca 1196/18, LEX Nr. 3032540.

laikā, kad spēkā bija k.c. 358. panta jaunā redakcija, ir jāizvērtē, vai kredīta līguma 10. punkta 5. daļas un 12. punkta 5. daļas atzīšanas par negodīgiem līguma noteikumiem rezultātā ir iespējams papildināt šī līguma trūkumus tā, kā norādīts iepriekšminētajā *Sąd Okręgowy w Warszawie* spriedumā. Tāds risinājums, ievērojot Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu, šķiet, rada šaubas saistībā ar Tiesas nostāju, ka minētā tiesību norma nepieļauj tādu dalībvalsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru valsts tiesai, kad tā konstatē negodīga noteikuma spēkā neesamību tirgotāja un patērētāja noslēgtā līgumā, ir atļauts šo līgumu koriģēt, grozot šī noteikuma saturu. Tātad no tā formulējuma izriet, ka valsts tiesām ir vienīgi pienākums noraidīt negodīga līguma noteikuma piemērošanu, bet tām nav tiesību koriģēt tā saturu. *“Līgumam principā ir jāturpina pastāvēt bez jebkādiem citiem grozījumiem, izņemot negodīgu noteikumu svītrosānu, ciktāl saskaņā ar valsts tiesību normām šāda līguma pastāvēšana ir juridiski iespējama. [...] ja valsts tiesa drīkstētu pārskatīt šādā līgumā ietvertu negodīgu noteikumu saturu, šāda iespēja varētu apdraudēt Direktīvas 93/13 7. pantā paredzētā mērķa īstenošanu ilgtermiņā. Šādas tiesības varētu mazināt preventīvo iedarbību, ko attiecībā uz tirgotājiem rada vienkārša un tieša šādu negodīgu noteikumu nepiemērošana patērētājam (šajā ziņā skat. iepriekš minēto rīkojumu lietā Pohotovost’, 41. punkts un tajā minētā judikatūra), jo viņiem saglabātos vilinājums izmantot šādus noteikumus, apzinoties, ka, pat ja tie tiktu atzīti par spēkā neesošiem, līgumu vajadzības gadījumā tomēr varētu koriģēt valsts tiesa, tādējādi garantējot šo tirgotāju interešu ievērošanu.”*²

- 6 Turklāt minētajā spriedumā (69. punkts) Tiesa tieši atsaucās uz ģenerālvokātes Vericas Trstenjakas [*Verica Trstenjak*] 2012. gada 14. februāra secinājumu 86.–88. punktu, kur šis jautājums tika izskaidrots vēl tiešāk un noteiktāk. Ģenerālvokāte pievērsa uzmanību tirgotāju riska, kas izriet no negodīgu noteikumu piemērošanas, samazināšanai, jo koriģēšana, pielāgojot noteikumu likuma normām, esot pieņemama tirgotājam. Līguma spēkā neesamības iemeslu novēršanas iespējai un tirgotāju riska pārskatāmībai varētu būt pretēja nekā Savienības likumdevēja paredzētajai pretēja ietekme un tas varētu radīt iespēju tiesai grozīt līgumu *a posteriori*, kas ne tikai samazinātu atturošās ietekmes iedarbību, kas izriet no minētās direktīvas 6. panta, bet pat izraisītu pretējas sekas. Šis viedoklis ir atspoguļots arī daudzos citos Tiesas spriedumos³.

² Skat. spriedumu, 2012. gada 14. jūnijs, *Banco Español de Crédito*, C-618/10.

³ Skat. rīkojumu, 2010. gada 16. novembris, C-76/10, *Pohotovost’*, 41. punkts; spriedumi: 2014. gada 30. aprīlis, C-26/13, *Kásler*, 77. un 79. punkts; 2015. gada 21. janvāris, C-482/13, C-484/13, C-485/13, C-487/13, *Unicaja Banco* un *Caixabank*, 28., 31. un 32. punkts; 2013. gada 30. maijs, C-488/11, *Asbeek Brusse* un *de Man Garabito*, 57. punkts; rīkojums, 2015. gada 11. janvāris, C-602/13, *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria*, 33.–37. punkts; spriedums, 2016. gada 21. aprīlis, C-377/14, *Radlinger*, 97.–100. punkts; rīkojums, 2016. gada 6. jūnijs, C-613/15, *Ibercaja Banco*, 36.–38. punkts; spriedumus: 2016. gada 21. decembris, C-154/15 un C-307/15, *Naranjo* un *Martínez*, 57. un 60. punkts; 2017. gada 26. janvāris, C-421/14, *Banco Primus*, 71. un 73. punkts; 2018. gada 31. maijs, C-483/16, *Sziber*, 32. punkts; 2018. gada 7. augusts, C-96/16 un C-94/17, *Banco Santander* un *Cortós*, 73. un 75. punkts; 2018. gada 13. septembris, C-176/17, *Profi Credit Polska*, 41. punkts; 2019. gada 14. marts, C-118/17, *Dunai*, 51. punkts; 2019. gada 26. marts, C-70/17 un C-179/17, *Abanca Corporación*

- 7 Tomēr Tiesa pieļāva vienu izņēmumu no principa, ka negodīgs līguma noteikums neizraisa nekādas sekas, norādot, ka tādā situācijā, kurā starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgtais līgums pēc negodīga noteikuma atcelšanas vairs nevar turpināt pastāvēt, Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts pieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kas ļauj valsts tiesai aizstāt to ar dispozitīvu valsts tiesību normu⁴. Šī nostāja vēlāk tika papildināta, norādot, ka negodīgu noteikumu var aizstāt ar dispozitīvu valsts tiesību normu, kad šī negodīgā noteikuma atzīšana par spēkā neesošu liktu tiesai pilnībā atcelt līgumu, radot patērētājam tādas sekas, ar kurām viņš faktiski ar tām tiktu sodīts⁵. Turklāt 2012. gada 14. jūnija spriedumā Tiesa tieši norādīja, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts nav saprotams tādējādi, ka tas valsts tiesai atļauj korigēt negodīgā noteikuma saturu, nevis vienkārši to nepiemērot, bet šī tiesību norma ir jāinterpretē tādējādi, ka tā nepieļauj tādu dalībvalsts tiesību normu [...] saskaņā ar kuru valsts tiesai ir atļauts šo līgumu korigēt, grozot šī noteikuma saturu⁶. Skaidrojot Direktīvas 93/13 6. un 7. pantu Tiesa atzina, ka tie nepieļauj, ka par negodīgu atzīts noteikums par hipotekārā aizdevuma līguma pirmstermiņa izpildi tiek daļēji saglabāts, atceļot elementus, kas to padara par negodīgu, ja šādas atcelšanas rezultātā ir jāpārskata minētā noteikuma saturs, ietekmējot tā būtību⁷.
- 8 Tādā situācijā iesniedzējtiesa secina, ka tiesai ir pienākums konstatēt, ka par negodīgu atzīts noteikums nav saistošs patērētājam no sākuma un pilnībā, un izvērtēt, vai līgums var pastāvēt bez negodīgā noteikuma. Ja tas ir iespējams, līgums ir jāturpina bez negodīgajiem noteikumiem un līdz ar to vispār nerodas dispozitīvās tiesību normas piemērošanas problēma. Tomēr pretējā gadījumā tā rezultātā līgums būtu jāatzīst par spēkā neesošu un tiesai būtu jāvērtē, vai tāda spēkā neesamība ir nelabvēlīga patērētājam. Ja tiesa konstatēs, ka līguma spēkā neesamība patērētājam nav nelabvēlīga, vai ja patērētājs izteiks piekrišanu līguma spēkā neesamības atzīšanai, tiesai ir pienākums atzīt līgumu par spēkā neesošu pilnībā un tā nevar to papildināt ar dispozitīvu noteikumu.
- 9 Ņemot vērā aprakstīto Tiesas judikatūru un prasītāju prasību atmaksāt pārmaksāto aizdevuma maksājumu daļu, kas saistīta ar negodīgo līguma noteikumu izpildi, vai iespējams, atmaksāt visus maksājumus, ko tie ir samaksājuši saistībā ar spēkā

Bancaria un Bankia, 53., 54., 63. punkts; 2019. gada 7. novembris, C-349/18, C-350/18, C-351/18, *NMBS*, 66.–69. punkts.

⁴ Skat. spriedumu, 2014. gada 30. aprīlis, C-26/13, *Kásler*, 85. punkts.

⁵ Skat. rīkojumu, 2015. gada 11. jūnijs, C-602/13, *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria*, 38. punkts; spriedumi: 2015. gada 21. janvāris, C-482/13, C-484/13, C-485/13 un C-487/13, *Unicaja Banco* un *Caixabank*, 33. punkts; 2018. gada 7. augusts, C-96/16 un C-94/17, *Banco Santander* un *Cortós*, 74. punkts; spriedumu, 2019. gada 14. marts, C-118/17, *Dunai*, 54. punkts; 2019. gada 26. marts, C-70/17 un C-179/17, *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia*, 37. un 59. punkts.

⁶ Skat. spriedumu, 2012. gada 14. jūnijs, C-618/10, *Banco Español de Crédito*, 71 un 73. punkts.

⁷ Skat. spriedumu, 2019. gada 26. marts, C-70/17 un C-179/17, *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia*, 64. punkts.

neesoša līgumu, pamatots ir secinājums, ka sakarā ar tādu prasītāju līguma formulējumu pēc konversijas noteikumu negodīgā rakstura konstatēšanas iesniedzējtiesa būtībā ir ierobežota pieņemt vienu no diviem risinājumiem. Tiesa var atzīt, ka līgums bez konversijas noteikumiem pastāv tālāk, un līdz ar to piedzīt prasītāju labā pārmaksāto aizdevuma maksājumu daļu vai atzīt, ka līgums nevar pastāvēt bez konversijas noteikumiem, un līdz ar to piedzīt prasītāju labā visus aizdevuma maksājumus. Līdz ar to nevienā no šiem gadījumiem nav iespējams piemērot dispozitīvu valsts tiesību noteikumu un tāds risinājums būtu pretrunā Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktam. Līdz ar to kredītlīguma papildināšana ar *k.c.* 358. panta 2. punktu, šķiet, ir nepieļaujama.

- 10 Iesniedzējtiesa ierosina atbildēt, ka Padomes Direktīvas 93/13/EEK 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem ir pretrunā tāda valsts tiesiskā regulējuma interpretācija tiesā, kura pēc līguma noteikuma negodīguma konstatēšanas, kas neizraisa līguma spēkā neesamību, ļauj tiesai papildināt līgumu ar dispozitīvu valsts tiesību normu (pirmais jautājums). Gadījumā, ja tiesa konstatēs līguma noteikuma negodīgo raksturu, kas izraisa līguma spēkā neesamību, šīs tiesību normas ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem ir pretrunā tāda valsts tiesiskā regulējuma interpretācija tiesā, kura ļauj papildināt līgumu ar dispozitīvu valsts tiesību normu, lai novērstu līguma spēkā neesamību, lai gan patērētājs piekrīt līguma spēkā neesamības atzīšanai (otrais jautājums).

DARBA VEIKS